

PTA-GIDS

HAVO

Geldig voor:
4 hvx havo in 2024-2025
5 hvx havo in 2025-2026

Inleiding

In deze gids vind je het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) voor de 4-hvx havolichting van augustus 2024 van het Herbert Vissers College (HVC). Het schoolexamen bevat zowel de onderdelen die in 4-havo als in 5-havo worden afgenomen.

Op het Herbert Vissers College wordt jaarlijks het (school)examenreglement en de PTA-gids voor het hele cohort samengesteld.

Dit wordt voor 1 oktober verstrekt of toegezonden aan:

- de kandidaten en hun wettelijk vertegenwoordigers;
- de inspectie

Het kan voorkomen dat het programma of het reglement voor het cohort wijzigt. Wijzigingen worden digitaal gepubliceerd.

Voor de leesbaarheid van het document is ervoor gekozen de mannelijke variant te gebruiken. Overal waar de mannelijke variant staat, kan ook het vrouwelijke equivalent gelezen worden.

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE- periode	Tijds duur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Je maakt een verslag over de domeinen: Vaardigheden en Leefomgeving. De richtlijnen hiervoor vind je in de quest van aardrijkskunde.	Praktische opdracht	30%	ja	5	N.v.t.	SE + CE	Vaardigheden en leefomgeving
SE-2	Je maakt een schriftelijke toets over het domein: Aarde. De richtlijnen hiervoor vind je in de quest.	Schriftelijke Toets	35%	ja	6	90	SE + CE	Aarde
SE-3	Je maakt een schriftelijke toets over de domeinen: Ontwikkelingsland en Wereld. De richtlijnen hiervoor vind je in de quest.	Schriftelijke Toets	35%	ja	7	90	SE + CE	Wereld

100%

Vak: Bedrijfseconomie*Gelijk aan het PTA van regulier havo***BECO****schooljaren
4-x havo 2024-2025
5-x havo 2025-2026****Inleiding** Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Voor het schoolprogramma wordt gebruik gemaakt van de volgende twee boeken:
Bedrijfseconomie in balans havo 2e fase deel 1 (ISBN:9789462871939)
Bedrijfseconomie in balans havo 2e fase deel 2 (ISBN:9789462871977)

Het Schoolexamen (SE) bestaat uit:

4 schriftelijke toetsen

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of EXTRA	Eindtermen
SE-1	H3: Balans, Winst & Verliesrekening H5: Verzekeren H6: Interest H7: Beleggen H8: Woning H9: Familie H11: Starten onderneming H12: Rechtsvormen H13: Organisaties en maatschappij	Schriftelijke toets	15	nee	4	100	SE + CE	A,B
SE-2	H16: Personeelsbeleid H17: Eigen vermogen H18: Vreemd vermogen H19: Vermogensmarkt H20: Investeringsselectie	Schriftelijke toets	25	ja	5	100	SE + CE	C,D
SE-3	H21 t/m 24: Marketing H25: Kostensoorten H26: Begrote en werkelijke winst H27: Break-evenanalyse H28: Permanentie en matching H29: Interne verslaggeving	Schriftelijke toets	30	ja	6	100	SE + CE	E,F
SE-4	H30: Financiële planning H30 t/m 35: Externe verslaggeving	Schriftelijke toets	30	ja	7	100	SE + CE	F,G

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Je maakt een schriftelijke toets over de onderwerpen: seksualiteit, voortplanting en ontwikkeling van het organisme, en evolutie. De stof is te vinden in de boeken van Biologie voor Jou.	Schriftelijke Toets	30%	ja	5	90	SE	A13, O6, O8, O9, P4
SE-2	Je maakt een schriftelijke toets over de onderwerpen: eiwitsynthese, moleculaire interactie, DNA-replicatie en de levenscyclus van de cel. De stof is te vinden in de boeken van Biologie voor Jou.	Schriftelijke Toets	30%	ja	6	90	SE	M1, M4, M5, M6
SE-3	Je maakt een schriftelijke toets over de onderwerpen: beweging door het organisme, waarneming door het organisme, en gedrag en interactie. De stof is te vinden in de boeken van Biologie voor Jou.	Schriftelijke Toets	30%	ja	7	90	SE	O4, O5, O7
SE-4	Je maakt een praktisch dossier van de 2 verslagen van de door jou uitgevoerde practica dit jaar. Ook maak je een verslag van een onderzoek dat je zelf hebt bedacht, opgezet en uitgevoerd. De stof is te vinden in de boeken van Biologie voor Jou en de quest.	Praktische opdracht	10%	nee	7	N.v.t.	SE	A1 t/m 12, A14, A15, A16

100%

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Alle handelingsdelen dienen "Naar Behoren" te worden afgesloten.
Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's en HD's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

1. Het programma bestaat uit alléén een Schoolexamen (SE)

2. Deelname aan de les

BSM is een ervaringsvak. Daarmee wordt bedoeld dat de leerling voldoende aanwezig moet zijn en deel moet nemen aan de lessen. Ook in geval van blessure of herstel van ziekte is de leerling aanwezig. Er mag maximaal 1 les per periode gemist worden.

De leerling BSM heeft altijd zijn sportkleding mee voor de juiste (weers-)omstandigheden.

Bij te veel afwezigheid kan de leerling het onderdeel niet afsluiten en gaat door naar de inhaalronde. Bij blessures/ziekte wordt er een passende afspraak gemaakt.

3. Beoordeling praktijk

Tijdens de praktijk lessen worden readers uitgedeeld.

Hierin bevindt zich een logboek, dat voorafgaande aan het afsluiten van een onderdeel, moet worden ingeleverd.

Wanneer dit niet naar behoren wordt ingeleverd zal de leerling automatisch doorgaan naar de inhaalronde. Dit geldt ook voor blessures.

Inhaal momenten:

- 1 In de week voor de kerstvakantie
- 2 In de week voor de 3e SE week.

4. Doubleren

In geval van doubleren kunnen (na toestemming van de teamleider) je cijfers blijven staan.

Het vak hoeft niet opnieuw gevolgd te worden. Kies je ervoor om het vak te herkansen dan doe je alle onderdelen van het jaar weer mee met de klas.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Organisatieleer	Schriftelijke toets	7	nee	1, 2	50	SE	C2, C3, C4 en D3
SE-2	Sportgeschiedenis en toekomst (toets)	Schriftelijke toets	4	nee	3, 4	100	SE	E1, E3, E3 en E4
	Sportgeschiedenis en toekomst (presentatie)	Praktische opdracht	6			n.v.t		
SE-3	Spelregel kennis en tactiek	Schriftelijke toets	7	nee	5	50	SE	B1 en C2
SE-4	EHBSO	Schriftelijke toets	7	nee	6, 7	100	SE	D1, D2 en D3
SE-PO1	Atletiek 1 spring en loop onderdelen	Praktische opdracht	8	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B4, C1, C2 en C3
SE-PO2	Basketbal	Praktische opdracht	6	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B5, C1, C2 en C3
SE-PO3	Klimmen	Praktische opdracht	6	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B2, C1, C2 en C3
SE-PO4	Judo	Praktische opdracht	8	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B5, C1, C2 en C3
SE-PO5	Honkbal	Praktische opdracht	6	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B1, C1 C2 en C3
SE-PO6	Terugslag spel	Praktische opdracht	6	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B1, C1 C2 en C3
SE-PO7	Turnen/ Freerunnen	Praktische opdracht	6	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B2, C1 C2 en C3
SE-PO8	Dansshow	Praktische opdracht	15	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B3, C1, C2, C3 en C4
SE-PO9	Atletiek 2 werp onderdelen en een bewegingsanalyse	Praktische opdracht	8	nee	1-7	n.v.t	SE	A, B4, C1, C2, en C3
SE-HD1	Organiseren van een sportevenement, dan wel het voorbereiden en lesgeven aan een andere klas. Dient afgesloten te worden met een Naar Behoren . (NB)	Handelingsdeel	nb/nnb	nee	1-4	n.v.t	SE	C2, C3 en D3
SE-HD2	Sport en maatschappij. Hieronder vallen o.a.: Geven van trainingen op eigen club, helpen bij sportdagen intern en extern, geven lessen aan andere klassen, begeleiden werkweek. Het dient in 5-havo in de 2e periode afgesloten worden met een naar behoren (NB)	Handelingsdeel	nb/nnb	nee	1-jun	20 uur	SE	E en C

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE- periode	Tijds duur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Je maakt kennis met- en verkent het vak CKV. - Je verkent een kunstdiscipline - Je maakt een cultureel zelfportret. Dit presenteer je in de toetsweek. De stof en richtlijnen zijn te vinden in de Quest.	Praktische opdracht	15%	nee	1	N.v.t.	SE	A
SE-2	Je maakt kennis met- en presenteert een praktische opdracht op basis van: - Twee kunstdisciplines - Een dimensie Je presenteert bovenstaande als PO in de toetsweek. De stof en richtlijnen zijn te vinden in de Quest.	Praktische opdracht	30%	nee	2	N.v.t.	SE	B, C
SE-3	Je maakt kennis met- en presenteert een praktische opdracht op basis van: - Twee nieuwe kunstdisciplines - Een dimensie Je presenteert bovenstaande als PO in de toetsweek. De stof en richtlijnen zijn te vinden in de Quest.	Praktische opdracht	40%	nee	3	N.v.t.	SE	B, C
SE-4	Je onderneemt een culturele activiteit naar keuze. Je geeft een creatieve eindpresentatie over je gehele kunstdossier. De stof en richtlijnen zijn te vinden in de Quest.	Praktische opdracht	15%	nee	4	15	SE	D

100%

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE- periode	Tijds duur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Spreekvaardigheid m.b.t. een literair onderwerp De opdracht wordt uitgevoerd op ERK B1. Alle informatie over deze opdracht is te vinden in de Quest	Mondelinge toets	30%	ja	5	15	SE	C2, D1, E1, E2
SE-2	Schrijfvaardigheid m.b.t. een literair onderwerp De opdracht wordt uitgevoerd op ERK A2/B1. Alle informatie over deze opdracht is te vinden in de Quest.	Schriftelijke Toets	20%	ja	6	90	SE	D1, D2, E1, F
SE-3	Kijk /Luistervaardigheid De opdracht wordt uitgevoerd op ERK B1. Alle informatie over deze opdracht is te vinden in de Quest.	Kijk- en luistertoets	30%	ja	6	60	SE	B, F
SE-4	Gespreksvaardigheid m.b.t. een literair onderwerp(en) De opdracht wordt uitgevoerd op ERK A2/B1. Alle informatie over deze opdracht is te vinden in de Quest.	Mondelinge toets	20%	ja	7	45	SE	C2, D1, E1, E2

100%

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Vragers en Aanbieders, Markt en Overheid	Schriftelijke Toets	30%	ja	5	90	SE	A, C, D, F, G
SE-2	Verdienen en Uitgeven, Jong en Oud	Schriftelijke Toets	30%	ja	6	90	SE	A, E, F, G, H, I
SE-3	Markt en Overheid, Jong en Oud, Europa	Schriftelijke Toets	40%	ja	7	90	SE	A, D, F, G, H, I

100%

Vak:

Engelse taal en literatuur

ENTL

schooljaren
4-x havo 2024-2025
5-x havo 2025-2026

Inleiding

Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.
* In totaal leest de leerling minimaal 5 literaire Engelse werken gedurende de bovenbouw havo.
Leerlingen kiezen titels uit een lijst of in overleg met de docent; dit betreft werken die gelden als (jong)volwassenenliteratuur.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE- periode	Tijds duur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Schrijfvaardigheid + literaire ontwikkeling Je kunt zowel persoonlijke correspondentie als reviews als artikelen schrijven. In deze stukken kun je reflecteren op de inhoud van min. 3 literaire werken. (ERK: B1)	Schriftelijke Toets	30%	ja	5	90	SE	D1, D2, E1, F
SE-2	Kijk/Luistervaardigheid Je kunt globaal, voorspellend en in detail video- en audiomateriaal in het Engels begrijpen. (ERK: B1/B2)	Kijk- en luistertoets	30%	ja	6	60	SE	B, F
SE-3	Spreken Je kunt een heldere mondelinge beschrijving geven van een persoon, object of verhaal uit de Engelssprekende wereld. Je kiest uit een ruime lijst van onderwerpen, of laat een eigen onderwerp goedkeuren door de docent. (ERK: B1/B2)	Mondelinge toets	20%	ja	6	15	SE	C2, D1, E1, E2
SE-4	Gespreksvaardigheid + literaire ontwikkeling Je kunt in een gesprek een overzicht geven van je gelezen literaire werken*, waarin je je mening presenteert en uitlegt welke plaats deze werken innemen in jouw leefwereld. (ERK: B1/B2)	Mondelinge toets	20%	ja	7	15	SE	C2, D1, E1, E2

100%

Inleiding Het vak godsdienst heeft geen schoolexamen, maar dient voldoende te zijn afgesloten om deel te nemen aan het centraal examen.
 Om een voldoende te behalen voor godsdienst moeten de leerlingen in het eindexamenjaar voor de gemaakte praktische opdrachten gemiddeld een 5,5 of hoger scoren. Als een leerling een gemiddeld cijfer van 5,4 of lager heeft, maakt hij of zij een vervangende opdracht. Het cijfer voor deze vervangende opdracht geldt als het nieuwe eindcijfer.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
TTS-1	De leerling maakt kennis met morele dilemma's, verwoordt eigen morele waarden en normen en presenteert deze aan de groep. Competent tot ethisch gefundeerd waarden en handelen De leerling is zich bewust van moraliteit en heeft zicht op eigen morele beginselen waaruit gehandeld wordt.	Praktische opdracht	50%	ja	5	15	SE	Ethiek
TTS-2	De leerling woont een religieuze/levensbeschouwelijke viering naar keuze bij en heeft een gesprek met een deelnemer van deze bijeenkomst. In een verslag reflecteert hij op de viering en de betekenis ervan voor de geïnterviewde persoon. Sociaal competent De leerling participeert in zinsverbanden die berusten op affectieve en institutionele relaties tussen individuen. Competent in communicatie en dialoog De leerling luistert naar visies van anderen, reflecteert daarop, verwoordt en verantwoordt de eigen visie tegenover anderen.	Praktische opdracht	50%	ja	7	N.v.t.	SE	Bezoek viering

100%

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Je maakt ID-kaarten bij historische personen uit Tijdvak 1 t/m Tijdvak 4. De ID-kaarten tonen aan waarom een bepaald persoon bij een bepaald tijdvak hoort.	Praktische opdracht	10%	nee	5	N.v.t.	SE	A
SE-2	SE over thema 1: The British Empire – opkomst van een wereldrijk + TV 5 t/m 8 + HC Britse Rijk	Schriftelijke Toets	30%	ja	5	90	SE + CE	A, B, C
SE-3	SE over thema 2: Nationaalsocialisme, communisme en kapitalisme in de 20e eeuw + TV 9 + TV 10 + HC Duitsland 1918 - 1991	Schriftelijke Toets	30%	ja	6	90	SE + CE	A, B, C
SE-4	SE over Staatsinrichting en parlementaire geschiedenis van Nederland vanaf 1795 + HC Nederland 1948 - 2008	Schriftelijke Toets	30%	ja	7	90	SE + CE	A, B, D

100%

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Het Schoolexamen bestaat uit 6 praktische opdrachten (ook wel 'challenges' genoemd).

Elke opdracht bevat een aantal onderdelen van domein A.

De opdrachten bevatten gezamenlijk alle onderdelen van domeinen B t/m F.

De opdrachten bevatten gezamenlijk alle onderdelen van één domein uit G t/m N en één domein uit O t/m R.

De exacte invulling en samenstelling van de opdrachten gaat in overleg en kan verschillen per leerling.

Voor elke kandidaat komen aan de orde:

Vaardigheden, Grondslagen, Informatie, Programmeren, Architectuur, Interactie zoals deze in het nieuwe examenprogramma zijn omschreven.

Dit wordt vertaald naar opdrachten over de werking van de computer, netwerken, internet, programmeren, security, algoritmen, html&css, databases.

Verder kan uit de volgende keuzethema's gekozen worden, waarbij niet alle keuzethema's aangeboden worden:

Algoritmie, Databases, Netwerken, Security, Maatschappelijke en individuele invloed van informatica. In overleg en rekening houdend met de interesse van de kandidaat wordt een onderwerp gekozen.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-PO1	Opdracht 1: HTML, CSS, Design, Portfolio, website	Praktische opdracht	15	nee	1	n.v.t	SE	A, C, F
SE-PO2	Opdracht 2; Presentatie over decompositie en security	Praktische opdracht	17	nee	2	n.v.t	SE	A, C, E, F
SE-PO3	Opdracht 3: Programmeren Algoritmen	Praktische opdracht	17	nee	3	n.v.t	SE	A, B, D
SE-PO4	Opdracht 4: Datastructuren Objecten	Praktische opdracht	17	nee	4	n.v.t	SE	A, B, H
SE-PO5	Opdracht 5: GAME development	Praktische opdracht	17	nee	5	n.v.t	SE	A, D
SE-PO6	Opdracht 6: Eigen GAME design	Praktische opdracht	17	nee	7	n.v.t	SE	A, F, O

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE- periode	Tijds duur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	<p>Praktijk: Je maakt een beeldend werk op basis van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een invalshoek naar keuze en • Met betrekking op het thema: Kunst en Leven • Een examenonderwerp <p>Dit presenteer je in de toets week.</p> <p>De stof en richtlijnen zijn te vinden in de Quest.</p>	Praktische opdracht	30%	nee	5	N.v.t.	SE	A, B, C
SE-2	<p>Theorie: In deze periode wordt (een deel van) de theorie getoetst.</p> <p>Onderwerpen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cultuur van de kerk • Cultuur van het Moderne • Massacultuur <p>De stof en de richtlijnen zijn te vinden in de quest.</p>	Schriftelijke toets	20%	ja	6	90	SE	A, B
SE-3	<p>Praktijk:</p> <p>Je maakt je Meesterwerk op basis van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Praktijk. <p>Je start in periode 5 met onderzoek naar een kunstvorm, kunstenaar of beeldend werk in relatie tot de examenstof en de theorie. Dit onderzoek is de basis voor je Meesterwerk. Dit lever je in/presenteer je tijdens de toetsweek.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opgedane theoretische kennis en vaardigheden uit leerjaar 4/5. <p>Richtlijnen hiervoor staan in de Quest.</p>	Praktische opdracht	50%	nee	7	N.v.t.	SE	A, B

100%

Vak: Lichamelijke opvoeding*Gelijk aan het PTA van regulier havo***LO****schooljaren**
4-x havo 2024-2025
5-x havo 2025-2026**Inleiding** **Het examen bestaat alleen uit een Schoolexamen (SE).**

Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

Domein A Vaardigheden**Domein B** Bewegen**Domein C** Bewegen en regelen**Domein D** Bewegen en gezondheid**Domein E** Bewegen en samenleving.

Het vak LO telt mee voor het examen havo.

Dat wil zeggen dat alle resultaten van de praktische opdrachten die je in het eindexamenjaar behaalt tijdens de lessen LO, sportoriëntatie, sportdagen of afsluitmomenten, meetellen in de eindbeoordeling.

Wanneer je aan onderstaande voorwaarden voldoet, dan zal de eindbeoordeling met een voldoende of goed worden beoordeeld.

1. Actieve deelname
2. Werkhouding
3. Omgang met klasgenoten en docent
4. Houden aan afspraken

Beoordeling:

Op de website van het HVC vindt je een uitgebreide toelichting over de beoordeling middels een RUBRIC voor het vak LO.

Het gemiddelde van al de behaalde cijfers wordt uiteindelijk omgezet in een letter.

Hierbij is:

O = 5,4 of minder

V = 5,5-7,4

G = 7,5 of meer

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-PO1	Slag en loopspelen, vast onderdeel: softbal.	Praktische opdracht	25	nee	5-6	n.v.t	SE	A, B
SE-PO2	Doelspelen binnen/buiten. Keuze uit de doelspelen: Hockey, voetbal, american football, handbal, basketbal, hakobal	Praktische opdracht	25	nee	5-6	n.v.t	SE	A, B, C
SE-PO3	Terugslag spelen. Keuze uit: Volleybal, short tennis, badminton	Praktische opdracht	25	nee	5-6	n.v.t	SE	A, B, C
SE-PO4	Keuze momenten: Verplicht onderdeel crossfit, verder keuze uit: turnen, atletiek, zelfverdediging en bewegen op muziek	Praktische opdracht	25	nee	7	n.v.t	SE	A, B, D, E

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Alle handelingsdelen dienen "Naar Behoren" te worden afgesloten.
 Aanvullende informatie over de eisen waaraan HD's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
HD-1	Je maakt een LOB-portfolio met tenminste de volgende onderdelen: - Verslag van een open dag - Verslag van een gesprek met je decaan - Een CV - Verslag van een keuze activiteit uit de LOB quest	Handelingsdeel	nb/nnb	nee	7	N.v.t.	SE	N.v.t.

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	<p>Je leert over de beginselen van de rechtsstaat en de vormgeving en spanningen die komen kijken bij de rechtsstaat in Nederland.</p> <p>Je leert hoe de Nederlandse rechtsstaat zich verhoudt tot andere rechtsstaten in de westerse wereld.</p>	Schriftelijke Toets	25%	ja	1	60	SE	Domein B: Rechtsstaat
SE-2	<p>Je leert hoe de structuur van de Nederlandse parlementaire democratie in elkaar steekt.</p> <p>Je leert hoe de parlementaire democratie beïnvloed wordt door de samenleving.</p> <p>Je leert welke gevolgen de Europese Unie heeft voor de politieke rechten van de Europese burger.</p>	Schriftelijke Toets	25%	ja	2	60	SE	Domein C: Parlementaire democratie
SE-3	<p>Je leert over de geschiedenis van de pluriforme samenleving.</p> <p>Je leert hoe de pluriforme samenleving zich verhoudt tot sociaal-economische, politieke en sociaal-culturele vraagstukken in de samenleving.</p> <p>Je leert over de gevolgen van Europese integratie voor de Nederlandse cultuur en identiteit.</p>	Schriftelijke Toets	25%	ja	3	60	SE	Domein E: Pluriforme samenleving
SE-4	<p>Je leert over de geschiedenis van verzorgingsstaat.</p> <p>Je leert over de kenmerken van de verzorgingsstaat en sociale rechten en plichten die daarbij horen.</p> <p>Je leert hoe de verzorgingsstaat in de praktijk werkt.</p>	Praktische opdracht	25%	ja	4	N.v.t.	SE	Domein D: Verzorgingsstaat

100%

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.
Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Methode: Seneca havo v2

Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

- Domein A Vaardigheden
- Domein B Vorming (binnen een specifieke context)
- Domein C Verhouding (binnen een specifieke context)
- Domein D Binding (binnen een specifieke context)
- Domein E Verandering (binnen een specifieke context)
- Domein F Analyse van een sociale actualiteit
- Domein G Analyse van een politieke actualiteit (binnen een specifieke context)

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op de (sub)domeinen B, C, D, E1 en E2, in combinatie met domein A.
Het College voor Toetsing en Examens stelt het aantal en de tijdsduur van de zittingen van het centraal examen vast.
Het College voor Toetsing en Examens maakt indien nodig een specificatie bekend van de examenstof van het centraal examen.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op subdomeinen E3 en E4 en, naar keuze van het bevoegd gezag, domein F of G, in combinatie met domein A en:

- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: ook een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Het schoolexamen (SE) bestaat uit:

- 6 schriftelijke toetsen
- 1 praktische opdracht

zie ook:

https://www.examenblad.nl/system/files/2023/syllabi/syllabus_maatschappijwetenschappen_havo_2025_versie_2.pdf

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Seneca H1, H2 -De samenleving en het individu -De samenleving en bindingen	Schriftelijke toets	5	ja	2	100	SE	B, C, D, E
SE-2	Seneca H3, H4 -De samenleving en verschillen -Politiek in theorie	Schriftelijke toets	5	ja	3	100	SE	A, B, C, D
SE-3	Seneca H1 tm H5 -De samenleving en het individu -De samenleving en bindingen -De samenleving en verschillen -Politiek in theorie -Onderzoeksvaardigheden	Schriftelijke toets	15	ja	4	100	SE	A, B, C, D, E
SE-4	Seneca H6, H7 + H5 -Politiek in praktijk -Vormingsvraagstuk: Samenlevingsvormen -Onderzoeksvaardigheden	Schriftelijke toets	20	ja	5	100	SE	A, B, C, D, E en bijlage 5
SE-5	Seneca H8, H9 + H5 -Verhoudingsvraagstuk: Maatschappelijke verschillen -Bindingsvraagstuk: Veiligheid -Onderzoeksvaardigheden	Schriftelijke toets	20	ja	6	100	SE	A, B, C, D, E
SE-6	SE: alle hoofdstukken (alle examenstof)	Schriftelijke toets	30	ja	7	150	SE	A,B,C,D,E,Bijlage 5
SE-PO	Analyse van een politieke of sociale actualiteit Onderzoeksvaardigheden	Praktische opdracht	5	nee	2-4	n.v.t	SE	A, F, G
			100					

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Je maakt een praktische opdracht over een modelstudie. De stof en richtlijnen zijn te vinden in de NOVA-lesboeken en in de opdracht.	Praktische opdracht	30%	nee	5	N.v.t.	SE + CE	A, D, I
SE-2	Je maakt een toets over het onderwerp "aarde en klimaat" De stof is te vinden in de NOVA-lesboeken.	Schriftelijke Toets	35%	ja	6	60	SE + CE	A, E2
SE-3	Je maakt een schriftelijke toets over het onderwerp "menselijk lichaam" De stof is te vinden in de NOVA-lesboeken.	Schriftelijke Toets	35%	ja	7	60	SE + CE	A, F

100%

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE- periode	Tijds duur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Gedocumenteerde schrijfpdracht: beschouwing Alle informatie hierover vind je in de quest.	Schriftelijke Toets	30%	ja	5	120	SE	A, C, D
SE-2	Debat Je neemt deel aan een debat over een maatschappelijk onderwerp dat gerelateerd is aan het schoolvak Nederlands.	Mondelinge toets	35%	ja	6	45	SE	B, D, F
SE-3	Mondeling literatuur Je neemt deel aan een leeskring waarin je met andere leerlingen in gesprek gaat over de door jullie gelezen literaire werken (8 per persoon).	Mondelinge toets	35%	ja	7	30	SE	B, E

100%

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Het Schoolexamen bestaat uit:

6 Modules elk met eigen eisen

1 Eindopdracht

Dit wordt getoetst via:

5 schriftelijke toetsen

7 praktische opdrachten

Verder moeten de logboekregistraties en dossiers in alle modules als naar behoren beoordeeld zijn.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE-periode	Tijdsduur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1a	Forensisch onderzoek Dossier	Praktische opdracht	5	nee	1	n.v.t	SE	A,B, E
SE-1b	Forensisch onderzoek Schriftelijke toets	Schriftelijke toets	5	nee	1	50	SE	A,B, E
SE-2	Rijden onder invloed Presentatie	Praktische opdracht	10	nee	2	50	SE	A,B,D,E
SE-3a	Ruimte voor de rivier Presentatie	Praktische opdracht	5	nee	3	n.v.t	SE	A,B,C,D
SE-3b	Ruimte voor de rivier Schriftelijke toets	Schriftelijke toets	5	nee	3	50	SE	A,B,C,D
SE-4a	Aërosolen en vuile lucht Presentatie	Praktische opdracht	5	nee	4	n.v.t	SE	A,B,C,E
SE-4b	Aërosolen en vuile lucht Schriftelijke toets	Schriftelijke toets	5	nee	4	50	SE	A,B,C,E
SE-5a	Dynamische modellen Schriftelijke toets	Schriftelijke toets	6	ja	5	50	SE	A,B,C,D
SE-5b	Dynamische modellen Praktische opdracht I (maken van een model en een kort verslag)	Praktische opdracht	7	nee	5	n.v.t	SE	A,B,C,D
SE-5c	Dynamische modellen Praktische opdracht II (maken van een model en een kort verslag)	Praktische opdracht	7	nee	5	n.v.t	SE	A,B,C,D
SE-6	Overleven in het International Space Station Schriftelijke toets	Schriftelijke toets	20	ja	6	50	SE	A,B,D,E
SE-7	Eindopdracht Schriftelijk verslag en mondelinge presentatie van een zelfuitgevoerd veld- of experimenteel onderzoek of van een ontwerp	Praktische opdracht	20	nee	7	n.v.t	SE	A

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE- periode	Tijds duur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
Cijfer PWS	De handleiding voor het maken van een profielwerkstuk is te vinden via de quest.	Praktische opdracht	33,3% van het combina tietcijfer	ja	7	80 uur	SE	N.v.t.

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE- periode	Tijds duur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Je maakt een digitale toets over rekenen, meten en schatten Met behulp van de methode Sparks	Schriftelijke Toets	100%	ja	2	90	SE	N.v.t.

100%

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE- periode	Tijds duur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Je maakt een toets over de volgende onderwerpen: - Chemisch rekenen - Chemische bindingen - Organische chemie - Zouten - Reacties in beweging - Chemisch evenwicht - Zuur base reacties De stof is te vinden in de NOVA-lesboeken	Schriftelijke Toets	40%	ja	5	60	SE + CE	A, B, C
SE-2	Je maakt een toets over de volgende aspecten: - Polymeren - Chemie van het leven - Groenere industrie De stof is te vinden in het NOVA-lesboek	Schriftelijke Toets	40%	ja	6	60	SE + CE	A, B, C, E, F, G
SE-3	Je voert een experimenteel onderzoek uit en maakt hier een opdracht over. Hoe je te werk gaat staat in de NOVA-lesboeken en in de opdracht	Praktische opdracht	20%	ja	7	60	SE + CE	A, B, C, D

100%

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.
De bij (*1) genoemde boeken, teksten of gedichten worden gekozen vanaf een vooraf vastgestelde lijst met geschikte titels. Alleen na goedkeuring van de vakdocent kan van deze lijst worden afgeweken.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE- periode	Tijds duur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Je kunt n.a.v. teksten een brief schrijven in het Spaans op ERK A2+ met daarin je mening en/of argumenten geven over het onderwerp.	Schriftelijke Toets	25%	ja	5	90	SE	K: 1, 2, 3, 7
SE-2	Voortbouwend leesdossier (*1): gebaseerd op boeken, teksten en gedichten op ERK B1 niveau in het Spaans	Schriftelijke Toets	25%	ja	6	15	SE	K: 1, 2, 3, 4 V: 1, 3
SE-3	Kijk/Luistertoets.	Kijk- en luistertoets	25%	nee	7	60	SE	K: 1, 2, 3, 5 V: 3
SE-4	Je kunt een presentatie geven op ERK B1 niveau over een onderwerp gericht op Spanje (Bijvoorbeeld over actualiteit, cultuur, geschiedenis). Het onderwerp stel je vooraf vast met de docent.	Mondelinge toets	25%	ja	7	15	SE	K: 1, 2, 3, 6

100%

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Aanvullende informatie over de eisen waaraan PO's dienen te voldoen ontvangt de leerling van de vakdocent.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE- periode	Tijds duur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Toets H4: Handig tellen Getal & Ruimte 12e Editie boek 1 Hoofdstuk 4	Schriftelijke Toets	25%	ja	5	90	SE	B3
SE-2	Praktische opdracht: Statistiek met de computer Getal & Ruimte 12e Editie boek 2 Hoofdstuk 8	Praktische opdracht	25%	ja	6	N.v.t.	SE	E5
SE-3	Toets basisvaardigheden (Vaardigheden uit H1, H3, H5 en H6) Getal & Ruimte 12 Editie boek 1 & 2	Schriftelijke Toets	50%	ja	7	90	SE	A

100%

Inleiding Alle eenheden volgens het schoolexamenprogramma vindt u in het onderstaande PTA.

Naam	Uitgebreide uitleg	Type toets	weging	Herkansing	SE- periode	Tijds duur	SE en/of CE of schooleigen	Eindtermen
SE-1	Toets Basisvaardigheden (Vaardigheden uit H1, H5 en H11) Getal & Ruimte 12e Editie boek 1, 2 & 3	Schriftelijke Toets	40%	ja	5	90	SE	A
SE-2	Toets H2, H4 en H6: Formules en veranderingen Getal & Ruimte 12e Editie boek 1 en 2 Hoofdstuk 2,4 en 6	Schriftelijke Toets	40%	ja	6	90	SE	D
SE-3	Toets H3, H7 en H10: Meetkundige berekeningen Getal & Ruimte 12e Editie boek 1,2 en 3 Hoofdstuk 3,7 en 10	Schriftelijke Toets	20%	ja	7	90	SE	C

100%